

על בריאות שונות האלמוגים במפרץ אילת משפיעים, בין השאר, הצוללנים. רשות הטבע והגנים פועלת למיתון הלחץ | צילום: ערן ברקוביץ

ההיערכות הישראלית לשמירת הטבע – אי-עמידה בהמלצות ה-OECD וביעדי התכנית האסטרטגית העולמית לשמירה על המגוון הביולוגי

אלון רוטשילד* ועפרי גבאי

אגף שימור סביבה וטבע, החברה להגנת הטבע
alon@spni.org.il *

מבוסס על דו"ח שהוכן והוגש לראש הממשלה לקראת כנס ירושלים לסביבה וטבע. הכנס, בנושא 'הטבע הישראלי לאן?'; נערך ב־20.1.2014.^[3]

ב. באוקטובר 2010 אימצה ישראל, כמו מרבית אומות העולם, את התכנית האסטרטגית של אמנת המגוון הביולוגי לעשור 2011–2020^[4], המכילה 20 מטרות אופרטיביות, מדידות ותחומות בזמן ("Aichi targets").

מחויבויות אלה מציבות את ישראל בשורה אחת עם המדינות המתקדמות בעולם, ומעניקות לה יוקרה בזירה הבין-לאומית. החברות בגופים בין-לאומיים מאפשרת לממשלה להציג בפני האזרחים סטנדרט גבוה של פעילות שלטונית.

שלוש שנים לאחר תחילת התחייבויות אלה, מצאנו פערים משמעותיים בין התחייבויות הממשלה לסטנדרטים העולמיים לבין פעולותיה בתחום השמירה על המגוון הביולוגי וההיערכות הממשלתית לניהול בר-קיימא שלו.

הניתוח מלמד על פעילות שלטונית משמעותית לשמירה על המגוון הביולוגי שמבצעת רשות הטבע והגנים, וזאת נוסף על פעולות נקודתיות נוספות המבוצעות ביוזמת המשרד להגנת הסביבה. עם זאת, הניתוח מצביע על היעדר פעולה מערכתית ואסטרטגית שמשותפת למשרדי ממשלה שונים, שמטרתה שמירה על המגוון הביולוגי.

תכנית לאומית אופרטיבית למגוון ביולוגי היא הכלי המרכזי שאמנת המגוון הביולוגי מציעה לשמירה על המגוון הביולוגי. תפקיד התכנית הוא לקדם את השגת מטרות Aichi באמצעות הטמעת שיקולי המגוון הביולוגי בכלל המגזרים, כולל הממשלה, וכן בחברה האזרחית. תכנית אופרטיבית כזו מחייבת הכנה

ישראל היא מוקד בעל חשיבות עולמית לשמירה על המגוון הביולוגי, ואף נכללת במפת האזורים החשובים ביותר לשמירה על המגוון הביולוגי העולמי (biodiversity hotspots)^[5]. בשנת 2010 התחייבה ישראל שתי מחויבויות משמעותיות בזירה הבין-לאומית:

א. במאי 2010 הצטרפה ישראל רשמית לארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכליים (OECD), מועדון יוקרתי של מדינות מפותחות הקובע סטנדרטים גבוהים במגוון תחומי אסדרה וניהול, ובכלל זה בנושא הסביבה.

קיים ספק גדול באשר ליכולתה של הממשלה לעמוד ביעד שהתחייבה אליו. כדי לעמוד ביעד יש צורך בהתעשתות מהירה שתביא לאימוץ של תכנית אופרטיבית לשמירה על המגוון הביולוגי במסגרת החלטת ממשלה. על החלטה זו להיכלל בתקציב המדינה לשנת 2015, ויש לדאוג לבניית יכולת ביצועית ולהטמעת הנושא לרוחב משרדי הממשלה.

אנו מאמינים שעל ממשלת ישראל לעבור במהירות לשלב היישום ולתת עדיפות לשמירה על המגוון הביולוגי תוך הקצאת משאבים, כוח אדם ותשומות מתאימות לכך. כך יהיה אפשר להוביל עשייה ממשלתית משולבת ברמה הלאומית. חלון ההזדמנויות לסגירת הפערים כמעט נסגר. אנו קוראים לממשלה לפעול בדחיפות כדי לממש את אחריותה כלפי אזרחיה לטבע בריא ואת התחייבויותיה במסגרות בין-לאומיות.

מקורות

- [1] משרד ראש הממשלה. 2013. תורת הערכת השפעת רגולציה - מדרין ממשלתי. מהדורה להערות. www.shituf.gov.il/discussion/732. נצפה ב־6 בינואר 2013.
- [2] ספריאל א (עורך). 2010. התכנית הלאומית לשימור המגוון הביולוגי. המשרד להגנת הסביבה.
- [3] רוטשילד א וגבאי ע. 2012. עוצרים את התדרדרות המגוון הביולוגי והסביבה בישראל. תל-אביב: החברה להגנת הטבע.
- [4] Convention on Biological Diversity. 2010. Strategic plan for biodiversity 2011–2020. www.cbd.int/sp/default.shtml. Viewed 6 Jan 2014.
- [5] Myers N, Mittermeier RA, Mittermeier CG, et al. 2000. Biodiversity hotspots for conservation priorities. *Nature* 203: 853–858.

באמצעות תהליך ממשלתי משתף, תוך רתימת משרדי הממשלה השונים, קביעת סדרי עדיפויות, בניית יעדים מדידים, ובעיקר - תקצוב ויישום.

לישראל יש מחויבות ל-OECD ולאמנת המגוון הביולוגי להתחיל ליישם תכנית לאומית למגוון ביולוגי בשנת 2015. למרות זאת, עד כה הוכן רק מסמך המכיל המלצות^[2], וחסרים בו יעדים, מדדים, סדרי עדיפויות ולוחות זמנים. המסמך לא הוכן כתהליך ממשלתי משתף, ומעולם לא אומץ ולא תוקצב במסגרת החלטת ממשלה.

הטמעה של שיקולי המגוון הביולוגי לרוחב הפעילות הממשלתית אינה מבוצעת בצורה משמעותית במערכת התכנון הלאומית, במערכת התקציב הלאומית, במערכת החינוך, במגזר האזרחי והמים, בחקלאות, ובעיקר בחקיקה ובמערכת קבלת ההחלטות הלאומית. דוגמה אחת מני רבות להיעדר ההפנמה של המגוון הביולוגי במערכת קבלת החלטות היא טיוטת "תורת הערכת השפעת הרגולציה"^[1]. במסמך חשוב זה לא מוזכר המושג מגוון ביולוגי, ואין התייחסות להשפעות המדיניות עליו.

במענה להמלצת ה-OECD לבצע הערכה כוללת של המערכות האקולוגיות בישראל, מבוצעת מטלה זו כיום על-ידי גוף לא ממשלתי ('המארג'), שמרבית תקציבו ממומן מקרן וולונטרית פרטית.

למרות המלצת ה-OECD לתת מענה מערכתי לחדירת מינים זרים פולשים, החקיקה בישראל בנושא זה לא מקודמת, ולא נבנה מנגנון מסודר למענה רב-מגזרי לאיום זה.

משנותרה עוד שנה בלבד לתאריך היעד להתחלת יישום התכנית, ובהיעדר גורם ממשלתי שמוביל ומתקצב את הנושא,

תגובת המשרד להגנת הסביבה

המשרד להגנת הסביבה פועל במישורים רבים לקידום השמירה על המגוון הביולוגי בישראל: הכנסת שיקולים אקולוגיים בתכניות פיתוח ברמות התכנון השונות, קידום היערכות ישראל לשינוי האקלים ושיקום נחלים ובתי גידול לחים במיליוני שקלים בשנה. נוסף על כך, אנו משקיעים רבות במניעת זיהום ים, במימון מחקרים בנושא המגוון הביולוגי, בפעילות נגד מינים פולשים, בטיפול בפסולת חקלאית ועירונית ובמחזור שלה ועוד. כמו כן, המשרד הוביל את היוזמה להקמת הקרן לשמירה על השטחים הפתוחים במסגרת רשות מקרקעי ישראל, שממנת פעילות

הכוללת סקרים וניטור של המגוון הביולוגי. המשרד יזם שילוב של שמירה על המגוון הביולוגי במסגרת תכנית מורשת במשרד ראש הממשלה. המשרד פועל ללא הפסקה לקידומה של תכנית פעולה לשמירה על המגוון הביולוגי בישראל כחלטת ממשלה, כדי שיוקצו משאבים ותקציבים נוספים, שיאפשרו למדינת ישראל לעמוד במחויבות שלה לשמירה על המגוון הביולוגי של ישראל ולעמוד בהתחייבויות הבין-לאומיות לאמנת המגוון הביולוגי ול-OECD.

